

PRINCIPI EKONOMIJE

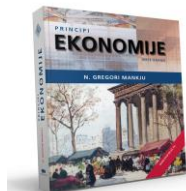
Doc. dr Jovan Đurašković
Studije menadžmenta Podgorica

Literatura

OSNOVNA LITERATURA

Autor: GREGORI MANKJU

- PRINCIPI EKONOMIJE
- EKONOMIJA

Raspodjela bodova

NAČIN OCJENJIVANJA

- KOLOKVIJUM.....40 poena
- AKTIVNOST na časovima.....15 poena
- ZAVRŠNI USMENI ISPIT.....45 poena

Konsultacije

Ponedjeljkom od 10:30-11:30

Kabinet 309, III sprat – Ekonomski fakultet

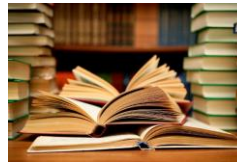
E-mail: jocodj@gmail.com

jovandj@ucg.ac.me

- KAKO LJUDI DONOSE ODLUKE?
- KAKO LJUDI MEĐUSOBNO DJELUJU JEDNI NA DRUGE?
- KAKO FUNKCIONIŠE PRIVREDA U CJELINI?

1. Ljudi moraju da vrše izbor

„NE POSTOJI BESPLATAN RUČAK” – M. Friedman

VS

...i društvo
pravi izbor

EFIKASNOST
vs.
JEDNAKOST

Dynasty vs democracy Leaders since 1948

Source: CIA World Factbook

© 2018

2. Trošak nečega jeste ono čega se odričete da biste to dobili

COST – BENEFIT
ANALIZA

2. Trošak nečega jeste ono čega se odričete da biste to dobili

OPORTUNITETNI TROŠAK – trošak propuštene prilike

3. Racionalni ljudi razmišljaju o graničnim slučajevima

- o **Granične (marginalne) promjene** predstavljaju stalna sitna prilagođavanja plana djelovanja
- o „Da li upisati i magistraturu?“
- o Poređenje marginalnog troška i **marginalne koristi**

4. Ljudi reaguju na podsticaje

Mnoge politike mijenjaju troškove i koristi sa kojima se ljudi suočavaju, a time mijenjaju i ponašanje (npr. porez na benzin)

5. Trgovina može svakog dovesti u bolji položaj

- o Trgovina između dvije zemlje dovodi obje u bolji položaj
- o **Specijalizacija** za aktivnosti koje se uspješnije obavljaju

6. Tržišta su, obično, dobar način da se organizuju ekonomske aktivnosti

7. Vlade su ponekad u stanju da poboljšaju tržišne ishode

TRŽIŠNI NEUSPJEH je situacija u kojoj tržište ne uspijeva da postigne efikasnu alokaciju resursa (monopoli, eksternalije, javna dobra...)

8. Životni standard zemlje zavisi od njene sposobnosti da proizvede dobra i usluge

Prosječni godišnji dohodak

60.000 \$

6.000 \$

Skoro sve promjene životnog standarda mogu se pripisati razlikama u **produktivnosti** zemalja

8. Životni standard zemlje zavisi od njene sposobnosti da proizvede dobra i usluge

PRODUKTIVNOST – količina dobara i usluga proizvedena u svakom satu radnog vremena

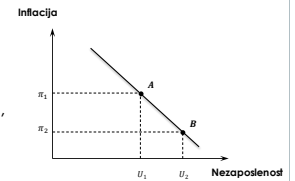
9. Cijene rastu kada država štampa previše novca

- **INFLACIJA** predstavlja porast opšteg nivoa cijena u ekonomiji
- Uzrok inflacije – porast količine novca u opticaju

10. Društvo se na kratak rok suočava s izborom između inflacije i nezaposlenosti

- **FILIPSOVA KRIVA** – kriva koja pokazuje kratkoročni izbor između *inflacije* i *nezaposlenosti*
- Privredni ciklus predstavlja fluktuacije ekonomske aktivnosti, kao što su, zaposlenost i proizvodnja

?

OPIŠITE NEKE OD IZBORA SA KOJIMA SE SUOČAVA:

- **Porodica** koja odlučuje da li će da kupi novi automobil;
- **Član vlade** koja odlučuje koliko će da potroši na izgradnju novog nacionalnog fudbalskog stadiona;
- **Generalni direktor kompanije** koji odlučuje da li da otvori novu fabriku.

?

- Dobili ste 100 eura na kladionici. Imate izbor da novac potrošite odmah ili da ga stavite na račun u banci koji donosi 5% kamate. Koji je **oportunitetni trošak trenutnog trošenja 100 eura?**

Oportunitetni tošak je 5 eura na ime kamate. Tačnije, za godinu dana bi raspolagali sa 105 eura.

?

o **Da li je marginalni trošak čaše vode veliki ili mali?**

Zависи od okolnosti. Marginalna korist čaše vode je izuzetno velika u situaciji kada je npr. neka osoba upravo istrčala maraton. Marginalni trošak čaše vode je tad izuzetno nizak. Obrnuto je u situaciji kada osoba nije žedna ili je neposredno konzumirala tečnost.

?

- o Kompanija kojom upravljate investirala je 5 mil eura u razvoj novog proizvoda. Na nedavnom sastanku, prodajno osoblje vas je izvjestilo da je uvođenje konkurentskih proizvoda smanjilo očekivanu prodaju vašeg proizvoda za 3 mil eura. Ako je za završetak razvoja i proizvodnju novog proizvoda potrebno dodatnih 1 mil eura, treba li da nastavite sa projektom? Koliko bi najviše trebalo da platite da biste okončali posao?

Odgovor

- o Činjenica da je potrošeno 5 mil eura za razvoj novog proizvoda nije važna za analizu. Novac je već potrošen. Ako potrošite još 1 mil, a prihod od prodaje je 3 mil, marginalni profit je 2 mil. Ukoliko bi odluka bila da se ne potroši dodatni 1 mil eura, kompanija bi imala samo gubitak od 5 mil eura. Dakle, ulaganjem dodatnog novca se minimizira gubitak. Najviše bi trebalo da platite do 3 mil eura za okončanje posla. Sve preko toga stvara marginalni gubitak.

?

Izreka koja kaže da ne postoji besplatan ručak, znači da:

- o Čak i bogati ljudi moraju da plaćaju hranu;
- o Je trošak života uvijek rastući;
- o se ljudi suočavaju sa tradeoff-om;
- o su svi troškovi sadržani u cijeni finalnog proizvoda.

?

Koja od sljedećih fraza najbolje opisuje smisao pojma efikasnosti?

- Apsolutna pravednost
- Jednaka distribucija
- Minimalan gubitak
- Pravedan ishod

?

Koja od sljedećih fraza najbolje opisuje smisao pojma jednakosti?

- Minimalan gubitak
- Maksimalna korist
- Efikasnost
- Pravičnost

?

Sanja odlučuje da umjesto odlaska u bioskop sa društvom, provede tri sata na poslu prekovremeno. Cijena jednog sata rada je 10 eura. Njen oportunitetni trošak rada je:

- 30 eura koje zarađuje na poslu
- 30 eura umanjeno za zadovoljstvo koje bi dobila gledajući film
- zadovoljstvo koje bi dobila gledanjem filma
- ništa, zato što bi to zadovoljstvo imalo vrijednost manju od 30 eura

?

Prema jednoj studiji, vozači autobusa koji su plaćeni prema broju putnika koje prevezu imaju veću produktivnost od vozača koji se plaćaju po satu. Koji princip ekonomije opravdava ovakav rezultat?

- Ljudi se suočavaju sa izborom
- Trošak neke stvari je ono čega se odričete da biste tu stvar i dobili
- Racionalni ljudi razmišljaju o graničnim slučajevima
- Ljudi reaguju na podsticaje

?

Objasnite da li su sljedeće vladine odluke motivisane brigom o jednakosti ili brigom o efikasnosti. Tamo gdje je u pitanju efikasnost razmotrite vrstu tržišnog neuspjeha?

- regulisanje cijene kablovske televizije (E)
- davanje kupona za ishranu siromašnim pojedincima (J)
- zabrana pušenja na javnim mjestima (E)
- podjela velike kompanije na nekoliko manjih (E)
- nametanje viših poreskih stopa na dohodak za ljude sa većim primanjima (J)
- donošenje zakona protiv vožnje u alkoholisanom stanju (E)

RAZMIŠLJATI KAO EKONOMISTA

Doc. dr. Jovan Đurašković
Studije menadžmenta PG

EKONOMISTA KAO NAUČNIK

- o Ekonomisti pristupaju predmetu istraživanja sa naučnom objektivnošću
- o Naučni metod: **posmatranje, teorija i dalje posmatranje**
- o Uloga **pretpostavki** – pojednostavljuju složeni svijet i olakšavaju njegovo razumijevanje

EKONOMISTA KAO NAUČNIK

- ▶ Metod **apstrakcije** – odstranjivanje nevažnog uticaja na ekonomsku pojavu („bijeg od realnosti“?)
- ▶ Jednostavni ekonomski modeli – kako funkcioniše ekonomija?
- ▶ **Ceteris paribus** pretpostavka – „*ako je sve ostalo nepromijenjeno*“

„Povećanje dohotka izaziva rast tražnje za kompjuterima, *ceteris paribus*“

EKONOMSKI MODELI

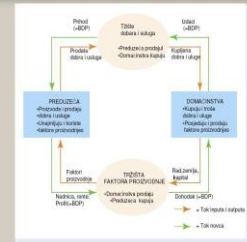
- o Modeli pojednostavljaju realnost da bismo je bolje razumjeli
- o Dva jednostavna ekonomska modela:

- 1) **DIJAGRAM KRUŽNOG TOKA**
- 2) **GRANICA PROIZVODNIH MOGUĆNOSTI**

EKONOMSKI MODELI

1. DIJAGRAM KRUŽNOG TOKA

Dijagram kružnog toka

1) DIJAGRAM KRUŽNOG TOKA

Dvije vrste subjekata

DOMAĆINSTVA

PREDUZEĆA

Dvije grupe tržišta

Tržište
dobara i
usluga

Tržište
faktora
proizvodnje

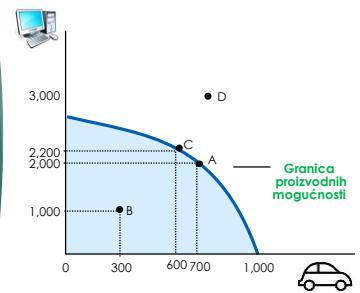
rad

zemlja

kapital

EKONOMSKI MODELI

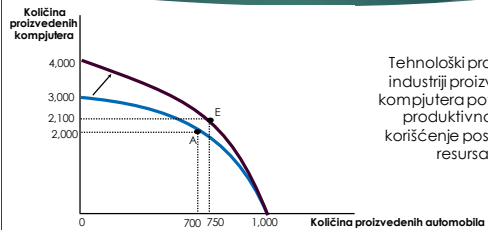
2. GRANICA PROIZVODNIH MOGUĆNOSTI

2) GRANICA PROIZVODNIH MOGUĆNOSTI

- o **Granica proizvodnih mogućnosti** predstavlja model koji **pokazuje kombinacije outputa**, koje je privreda u stanju da proizvede, pri raspoloživim faktorima proizvodnje i raspoloživom proizvodnom tehnologijom

Pomjeranje granice proizvodnih mogućnosti

Mikroekonomija i makroekonomija

- o **Mikroekonomija** proučava kako domaćinstva i preduzeća donose odluke i kako međusobno djeluju na pojedinim tržištima
- o **Makroekonomija** proučava pojave na nivou privrede kao cjeline, uključujući inflaciju, nezaposlenost i privredni rast

EKONOMISTA KAO SAVJETNIK

- Kad ekonomisti pokušavaju da objasne svijet, oni su **NAUČNICI**, a kada pokušavaju da ga unaprijeđe tada su **SAVJETNICI** za ekonomsku politiku

POZITIVNI iskazi	• „Ljudi reaguju na podsticaje“
NORMATIVNI iskazi	• „Trebalo bi smanjiti poresko opterećenje“

?

- **Klasifikujte sljedeće iskaze kao pozitivne ili normativne. Objasnite.**

- Društvo na kratak rok vrši izbor između inflacije i nezaposlenosti,
- Centralna banka mora da smanji stopu rasta novca,
- Smanjenje stope rasta novca smanjiće stopu inflacije,
- Društvo treba da zahtijeva od primalaca socijalne pomoći da traže posao.

?

- **Klasifikujte sljedeće teme po tome da li pripadaju oblasti makroekonomije ili mikroekonomije.**

- Odluka porodice koliki će dio dohotka da štedi
- Uticaj vladinih propisa na emisiju gasova iz automobila
- Uticaj veće nacionalne štednje na ekonomski rast
- Odluka preduzeća o tome koliko radnika da zaposli
- Odnos između stope inflacije i promjena u količini novca

?

- **Nacrtajte dijagrame kružnog toka. Identifikujte djelove modela koji odgovaraju toku dobara i usluga i toku novca za svaku od navedenih aktivnosti:**

a. Marko plaća prodavcu 0.70 centi za litar mlijeka	a. Ana plaća agenciji 500€ za odlazak u Pariz
b. Ivan zarađuje 10€/h radeći u restoranu	b. Ivana zarađuje 5000€ na svojih 5% vlasništva nad domaćom kompanijom

?

- **Nacrtajte i objasnite granicu proizvodnih mogućnosti za privredu koja proizvodi **maslinovo ulje** i **mlijeko**. Šta se dešava sa tom granicom, ako zbog neke pošasti ugine polovina krava u toj privredi?**

?

- Zamislite da društvo proizvodi vojna dobra i potrošačka dobra, koje ćemo nazvati "puške" i "hrana". Nacrtajte granicu proizvodnih mogućnosti za puške i hranu. Pokažite tačku koju privreda nije u stanju da dostigne i tačku koja ja izvodljiva ali neefikasna. U tom društvu postoje dvije pol. partije. Prva partija želi jaku vojsku, dok druga želi manje brojnu vojsku. Pokažite na granici proizvodnih mogućnosti tačku proizvodnje koju bi mogla da izabere I partija i tačku koju bi mogla izabrati II partija.

?

- Uz pomoć granice proizvodnih mogućnosti ilustrirajte izbor koji društvo vrši između **čiste životne sredine** i **količine industrijskih proizvoda**. Šta mislite, šta određuje oblik i položaj granice? Pokažite šta se dešava sa granicom ako inženjeri konstruišu automobil koji skoro uopšte ne emituje gasove?

HVALA
NA PAŽNJI!